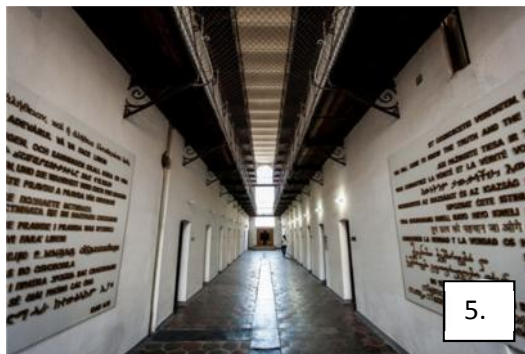

Márton Áron, a XX. század püspöke

ELSŐ FORDULÓ

I. HELYSZÍNELŐ

Az alábbi fényképek Márton Áron püspök életének egy-egy fontos helyszínét mutatják. Társítsátok a képek alatt látható fogalomsorokat egy-egy képhez, és magyarázzátok el a képek és a felsorolt fogalmak közötti összefüggést, képenként max. 500 leütésnyi terjedelemben.

- Batthyány Ignác – XIII. Gemina légió – Hunyadi János – Lászlai-kápolna – Bethlen Gábor
- Luxemburgi Zsigmond – Mátyás király – Civitas – országgyűlés – Johannes Klein
- Pásztorbükk – Egyeskö – Albert András – Maniu-gárda – Kurkó Gyárfás
- sóhivatal – Tisza – Ukrajna – Jakubinyi György – Boga Alajos
- fogadalmi búcsú – János Zsigmond – Kájoni János – főgimnázium – barátok

15 pont

HELYES MEGOLDÁS:

I. kép – c) fogalomsor: Csíkszentdomonkos:

A falu szülöttje, **Kurkó Gyárfás** (1909-1983) Nehéz kenyér című életrajzi regényében a csíki falusi szegénység életének hiteles bemutatása által tárja az olvasó elé a lakosok életét, mindennapi terheit,

reményeit, ez a regényes mű betekintést ad a domokosiak mindennapjaiba, életvitelébe. A pásztorbükki búcsú szomorú történelmi eseményre emlékezteti Szentdomokos lakosságát. Báthory András, Erdély fejedelmét, a faluhoz tartozó **Pásztorbük**kben gyilkolták meg, menekülés közben. Csíkszentdomonkost hegyek és dombok veszik körül, amelyek közül a legtöbbet látogatott hely az **Egyeskő**. 1944. október 8-án Csíkszentdomokoson II embert végeztet ki a **Maniu-gárda**. Egyik legkiválóbb mesemondónk, **Albert András** csíkszentdomonkosi születésű, és Márton Áron is ezen a településen látta meg a napvilágot, 1896-ban.

2.kép – b) fogalomsor: Kolozsvár

A plébániatemplom nyugati kapuzatának homlokívét **Luxemburgi Zsigmond** uralkodásának utolsó éveiben készült címerek és a Gonosszal küzdő Szent Mihály dombormű őröké. Az 1489-es tűzvészben az épületek olyannyira megsérültek, hogy a városnak csak **Mátyás király** segítségével sikerült helyreállítania (aki ebben a városban született). A Szent Mihály-plébániatemplom története során Erdély **számos országgyűlésének** színhelye volt. Szintén a plébániatemplomban szentelték püspökké 1939. február 12-én Márton Áront, a templom akkori plébánosát. Az 1528-ban, **Johannes Klein** plébános megrendelésére készült ajtókeret szarköveinek lábuzatán Kolozsvár háromtornyos címere látható. Kolozsvár Erdély virágzó városa volt, ami a fejedelemség korában teljesebben ki. A korabeli források „Transsilvaniae civitas primariaként”, illetve „metropolis Transsilvaniaeként” emlegetik.

3. kép – a) fogalomsor: Gyulafehérvár

...ahol Márton Áron mint Erdély püspöke szolgált. A Római Birodalom uralma alatt Apullum néven a provincia egyik központja a **XIII. Gemina légio** állandó székhelye volt. A Szent István által alapított püspökség egyik leghíresebb személyisége **Batthyány Ignác**, a tudós püspök, aki adományából híres könyvtárat – Batthyáneum – és könyvnyomtató műhelyt is létrehozott. A székesegyházban található Erdély első reneszánsz stílusú építménye, a **Lászlai-kápolna**, valamint itt van eltemetve **Hunyadi János** is. Fénykorát a város **Bethlen Gábor** fejedelemsége alatt élte ami egyben Erdély „Aranykora” is.

4. kép – e) fogalomsor: Csíksomlyó

A pünkösdszombati **fogadalmi búcsút** 1567 óta annak emlékére ülik meg, hogy a csíki és gyergyói székelyek megvédték katolikus hitüket **János Zsigmond** fejedelem erőszakos hittérítésével szemben. Csíksomlyó múltjához és jelenéhez szorosan kötődnek a ferences szerzetesek, népies elnevezéssel: a **barátok**. Itt alapított nyomdát **Kájoni János** (1629/1630-1687), maga is ferences szerzetes, a XVII. század második felében (1676). A ferences gimnázium az 1900-as évek elején költözött be Csíkszeredába, a **főgimnázium** 1903-ban elkészült épületébe.

5. kép – d) fogalomsor: Máramarossziget

A **Tisza**-parti város ma Románia és **Ukrajna** határán fekszik. Évszázadokon keresztül működött itt **sóhivatal**, a máramarosi sóbányákból kitermelt só szállításának a lebonyolítására. A hírhedt kommunista börtönben vesztette életét **Boga Alajos** gyulafehérvári titkos ordinárius (1954. szeptember 14.). A város szülötte **Jakubinyi György** gyulafehérvári érsek.

Megjegyzés: Természetesen más szavakkal, más hangsúlyokkal megfogalmazott, tárgyi tévedéseket nem tartalmazó, koherens és világos értelmezések is maximális pontszámot érnek, fontos, hogy a fogalomsor minden elemére történjék hivatkozás.

II. NAPTÁR

Helyes sorrendbe állítva a vízszintes sorokban levő számokat (év. hónap. nap.), Márton Áron püspök életének tíz nagyon fontos dátumát kapjuk. Mi történt a püspökkel ezen dátumokon?

1	4	0	6	7	0	9	2
3	9	9	1	1	0	2	2
5	7	0	0	6	6	1	9
1	4	0	4	0	9	9	6
4	0	9	6	1	2	1	9
4	4	1	8	1	9	0	5
9	9	0	0	8	1	9	2
9	1	0	8	6	8	2	8

8 pont

1. sor: **1924.07.06.** – Pappá szentelik Gyulafehérváron.
2. sor: **1939.02.12.** – Püspökké szentelik Gyulafehérváron.
3. sor: **1957.06.06.** – Elrendelik háziőrizetét.
4. sor: **1949.06.04.** – 1990-ig az utolsó nyilvánosan (körmenettel) megtartott csíksomlyói búcsú, melyen Márton Áron gyimesi bérmaútról jövet részt vett, lóháton vonult a templomhoz csángó fiatalok kíséretében.
5. sor: **1949.06.21.** – Csellel letartóztatják.
6. sor: **1944.05.18.** – Kolozsváron a Szent Mihály templomban papokat szentelt. Ezt az alkalmat ragadta meg, hogy felemelje szavát a zsidók üldözése ellen.
7. sor: **1980.09.29.** – Elhunyt (Gyulafehérváron).
8. sor: **1896.08.28.** – Csíkszentdomokoson megszületett.

III. BETŰJÁTÉK

Alkossatok anagrammákat Márton Áron nevének betűiből! (Legalább 1 – 2 pont, 2 vagy több – 3 pont.)

3 pont

rom árán ont; áron már ont; román notár.

Megj. Több anagramma is lehetséges, illetve többet is írtatok. Fontos, hogy a név **minden** betűjét felhasználó **értelmes** szó, szó szerkezet legyen!

IV. MIRŐL BESZÉL A PÜSPÖK?

Márton Árontól vett gondolatokat, beszéd-töredékeket olvashattok az alábbiakban. Keressétek meg a beszédeket, melyekből idéztünk, és foglaljátok össze röviden (max. 500 leütés terjedelemben) azon eseményeket, melyekre ezek a beszédek utalnak.

- a. „A politikamentes és elfogulatlan történetírás feladata lesz, hogy a kettéosztott Erdély két kisebbségének egyidejű szenvedését és annak okait feltárja és mérlegre tegye. Minket súlyos esztendőök súlyos tapasztalatai annak a végtelenül lehangoló végső következtetésnek a levonására kísértének, hogy ahol a nemzeti érdek egyoldalú és türelmetlen eltúlzással minden más érdek fölé emeltetik és ez a felfogás behatol a lelkekbe, ott kisebbségi ember számára szabad emberhez méltó élet nem lehetséges.”

Részlet az 1945. évi húsvéti körlevélből. 1940. augusztus 30-án a **Bécsi döntés** következtében Észak-Erdély Magyarországhoz került. A kettéosztás következtében megindul a román nemzetiségűek Dél-Erdély és a magyar nemzetiségűek Észak-Erdély felé irányuló vándorlása. Gyulafehérvár is Dél-Erdélyhez került, Márton Áron, hogy ne hagyja a kisebbségben maradt híveket, nem költözött Kolozsvárra, hanem a székhelyén maradt. 1940-1944 között az észak-erdélyi hívek gondozását Sándor Imre püspöki helynökre bízta, aki Kolozsvárról igazgatta a csonka egyházmegyét. Tehát Erdély kettéosztása az Egyházmegye kettéosztását és kettős sorsát is jelentette. A magyarság jogainak követelésében különösen nagy szerepet játszott Márton Áron püspök, aki a fenti beszédében is a kisebbségi ember sorsát, nehézségeit körvonalazza.

- b. „(A mai ifjúság) látta a gondokkal kelő és sóhajokkal fekvő édesanyját. Az apját elnyűtten, az évről-évre fordítgatott, minden tenyéryei helyén aggódalmas gonddal megstoppolt ruhában, ahogyan a felmentésért (vagy mert nélkülözhetetlen, vagy mert *untauglich* volt) tíz ember helyett koplalt és dolgozott. Vagy katonaruhásan ritkán, de minden hazatértekor több ősz hajjal, a szemében több palástolhatatlan fásultsággal, lemondással. A másik csak a mesélő édesanya könnyein keresztül s az elmondott imák céljából tudta, hogy van apja, bátyja, de van harctér, hősi halott, hadifogoly.”

Márton Áron a fiatal publicista az **Erdélyi Tudósító**, XV. évf., Kolozsváron 1932-ben megjelent számában az **Apák és fiúk** írását közölte. – **Az első világháború** borzalmai, a kisebbségi sors nehézségei, a nincstelenség lelkiileg megviselték az ifjúságot, de ennek ellenére nyitott az értékek iránt, amelyet felmutatnak neki.

- c. „(...) lehet, hogy üldöztetéseket kell elszenvednetek; lehet, hogy gúnyolni fognak és sárral fognak megdobni; lehet hogy hála és elismerés helyett hálátlanság lesz a fizetségtek. De a szent hivatalunkkal járó kötelességek teljesítésétől nem riaszthat vissza sem börtön, sem emberi tekintetek. Az igazság védelmében és a szeretet szolgálatában az üldöztetés és börtön nem szégyen, hanem dicsőség.”

Márton Áron 1944. május 18-i kolozsvári beszéde a Szent Mihály templomban. Márton Áron papszentelő szentmisét celebrált Kolozsváron. Szentbeszédében a Magyar Kormány politikáját helytelenítette. Szót emelt a zsidóság gettóba hurcolása, deportálása ellen. Beszédével közölte a világgal az igazi katolikus szellem mibenlétét: az pedig nem az elzárkózás, hanem a befogadás, az azonosulás az üldözöttekkel függetlenül, hogy azok milyen vallást követnek.

Megjegyzés: Természetesen más szavakkal, más hangsúlyokkal megfogalmazott, tárgyi tévedéseket nem tartalmazó, koherens és világos értelmezések is maximális pontszámot érnek, fontos, hogy a kiemelt eseményekre történjék hivatkozás.

15 pont

V. MÁRTON ÁRONRÓL MONDTÁK

Az alábbiakban a képen látható írók Márton Áronra vonatkozó mondatait olvashatjátok. Kik ők és hogyan kapcsolódnak Márton Áronhoz? Értelmezzétek egy-egy rövid (500 leütésnyi) bekezdésben, mire utalnak ezek a szövegek!

- a. „Ellentétben azokkal, akik felnőtt korban, érett fővel kerültek be, én fel bírtam fogni időnként ennek a rettenetes helyzetnek izgalmát, humorát, sőt ritkán a szépségeit. Az idősebb embereket, például apámat is, akit ártatlanul ítélték el a Márton Áron ellen megrendezett politikai per során, rettenetesen megviselték a börtönévek, ők azt fölfoghatatlan sorscsapásként élték meg.”

3. kép: Bodor Ádám, Kossuth-díjas író. 1948-as évvel megkezdődött Romániában is a katolikus-ellenes politikai harc. Ennek következményében Bodor Ádám édesapját, Bodor Bertalant és Márton Áront 1951-ben, egy megrendezett politikai per során öt év börtönre ítélték. Míg Bodor Bertalant nagyon megviselték a börtönévek, mert ő sorscsapásként élte meg a börtönt, addig Bodor Ádám ellenkezőleg számol be a börtönéveiről. Saját meglátása szerint neki segített más szemmel látni a világot, és új embert formált belőle.

- b. „A vitákat elvi síkon kell tartani. Személyekbe és becsületbe gázolni nem szabad. (...) Egy Márton Áront lefasisztázni, legazemberezni nem lehet, nem is egyezem bele.”

2. kép: Szabédi László írótól származik 1946 augusztusából, amelyben a demokratikusnak mondható magyar érdekek valós képviselőjét kéri számon. Fasisztának azért titulálták Márton Áront, mert kiállt a magyar kisebbség jogaiért, s tévesen a nemzeti érdekek érvényesítését a fasizmussal azonosították.

- c. „Hálásan mondunk itt köszönetet Márton Áron római katolikus püspökünknek, aki gyorssegély alakjában hárommillió lejes adományával elsőnek járult hozzá az egyetemi és közművelődési célokat szolgáló Petőfi-alap felállításához.”

I. kép: Kurkó Gyárfásnak június 17-én kelt, a **Magyar Népi Szövetség Végrehajtó Bizottsága** nevében közzétett felhívásában olvashattuk az idézetet. Az MNSZ Országos Végrehajtó Bizottsága nevében Kurkó Gyárfás adakozásra szólította fel Erdély magyar társadalmát, mivel a magyar tanítók, tanárok, egyetemi professzorok hónapok óta nem kaptak fizetést. Felhívásában közölte, hogy a gyűjtést már meg is kezdték, és közli, hogy Márton Áron gyulafehérvári római katolikus püspök gyorssegély formájában három millió lejjel járult hozzá "az egyetemi és közművelődési célokat szolgáló Petőfi Alap felállításához. Nem kétséges, hogy a püspöki gyorssegély csak átmenetileg segített a bajokon, mégis az olyan gesztus értékű cselekedetek közé tartozott, amelyeknek komoly hatása volt a közösségre.

Megjegyzés: Természetesen más szavakkal, más hangsúlyokkal megfogalmazott, tárgyi tévedéseket nem tartalmazó, koherens és világos értelmezések is maximális pontszámot érnek.

15 pont

VI. HERALDIKA

Soroljátok fel Márton Áron püspöki címerének elemeit, és magyarázzátok a jelentésüket.

7 pont

A címert az eddigi legnagyobb magyar heraldikus, Köpeczi Sebastyén József tervezte. A **pajzs alakú** püspöki címer felett **püspöki jelvények**. A pajzsmezőt egy **Mária-kék szalag** két részre osztja. A felső mező jobb sarkában látható **betlehemi csillag** arra utal, hogy Márton Áron püspöki kinevezését

karácsonykor kapta meg. A kék szalag közepén az örök vigiliára utaló **Krisztus-monogram**, melyet a székely nemzet ősi címeréből kölcsönzött **nap és a hold** vesz körül. Az alsó mezőben **havasok** ölelte zöldellő erdei tisztás, amelyből sudár **fenyőfa** emelkedik a pajzs felső széléig. A címer alatti szalagon **jelmondat**. A címerkompozíciót rangjelző, három sorban hat-hat (1–2–3) bojtos zöld **püspöki kalap** veszi körül. Néhány motívum szerepeltetését Márton Áron kívánta XIII. Leó pápa címere alapján. A heraldikus egyes színek együttes alkalmazásával nemzeti jelleget adott az egyházi címernek. A csíki fenyő szimbóluma az új püspököknek nagyon sokat jelentett, ahhoz erősen ragaszkodott. „Csíki fenyőből készült a bölcsőm, ebből legyen a koporsóm is.” A címer heraldikai érdekességet mutat, melynek egyháztörténeti jelentősége van. A címerpajzs közepén a **püspöksüveg és a pásztorbot** között **érseki körmeneti aranykereszt** van. Ilyen motívumot erdélyi püspökelődei nem használtak címerükben. A római katolikus érsekség Bukarestben székelt és nem Gyulafehérváron, ezért Márton Áron sem rendelkezhetett érseki címmel. Köpeczi Sebestyén József csak kihasználta a magyar heraldika egyik sajátosságát, mely alapján az Árpád-házi alapítású püspökségek megyéspüspökei használhatták az érseki keresztet címereikben.

Megjegyzés: A fent kiemelt elemek közül legalább 7-et kellett megemlíteni, illetve magyarázni a maximális pontszámhoz.

VII. ITT ÉS OTT

Milyen kelet-közép-európai történelmi, illetve kulturális (irodalmi, művészeti, zenei) eseményt ismertek azokból az évekből, amikor Márton Áron...

	történelmi esemény	kulturális, irodalmi, művészeti esemény
Született – 1896	Milleniumi ünnepségek: pl: a király megnyitja az ezredévi kiállítást, és átadják a forgalomnak a földalattit olasz-abesszin háború az első újkori olimpia	Budapesten a Royal Szállóban Lumier-ék megbízottja megrendezi az első fél órás mozielőadást az első újkori olimpián Hajós Alfréd sikere Klapka György tábornoknak egész alakos szobrát 1896-ban állítottak fel a felvidéki Révkomárom szívében, majd (miután 1945-ben eltávolították) 1991-ben került vissza a térre.
Érettségizett – 1915	Az I. világháború eseményei pl.: a központi hatalmak Gorlicénél áttörnek az orosz frontot	Bartók Béla: Román népi táncok, először zongorára, majd vonószekarra Kodály Zoltán: Szólószonáta

		(gordonkára) A Csárdáskirálynő c. operett bécsi premier bemutatójára 1915. november 17-én került sor a Johann Strauss-színházban .
jelentkezett a teológiára- 1920.okt.	Trianon Kisantant létrejötte Horthy kormányzóvá választása	Létrejön a Szinyei Merse Pál Társaság Megjelenik Móricz Zsigmond Légy jó mindhalálig című regénye.
letartóztatták- 1949.jún.	Mindszenty-per Új alkotmány Magyarországon. A KGST megalakulása.	Megjelenik a Nők Lapja Erich Kästner: A két Lotti c. regényének megjelenése. Révai József népművelési miniszter parancsára 1949-ben a Rákosi-korban - megalakul a magyar szocreál festészet.
újrakezdi bérmaútjait a háziőrizet feloldása után- 1968	A "prágai tavasz"	1968-ban készült el az Egri Csillagok c. film Gárdonyi Géza regénye alapján Kányádi Sándor megírja "Fától fáig" című versét.

5 pont

A helyes megoldások száma szinte végtelen. Minden valós, ellenőrizhető, a helyes évszámhoz társított eseményt elfogadtunk.